

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**S. Augustinus, Episcopus in Africa Hipponensis, Veritatis
Evangelico-Catholicæ In Potioribus Fidei Controversiis
Testis Et Confessor, Contra Bellarminum Et Alios
Scriptores Papæos, antiquos pariter & ...**

Reiser, Anton

Francofvrti, 1678

Lib. II. cap. 32. de Ceremoniis

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72506](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72506)

bardus nullius ante se scriptoris Ecclesiastici auctoritatem ad hujus numeri cettitudinem potuit laudare, novitas ejus merito Evangelicis & suscepta, & eò magis quidem, quo majori impetu eum Tridentini Patres Ecclesiæ, contra antiquam consuetudinem, & quod antehac per se sequi mille Annos nulla synodus unquam fuit ausa, sub anathematis fulmine obruserunt, non tamen apud omnes id, quod voluerunt, obtinentes, Evangelicis adhuc per DEI gratiam in pristina libertate stantibus, inque eorum Sacramentorum usu, quæ citra omne dubium agnoscunt Authorem & Institutorem Christum, omnino contentis.

CAPUT TRIGESIMUM & SECUNDUM,

De

Ceremoniis Sacramentorum.

Agnoscit Bellarminus, fateri Evangelicos, necessarias esse aliquas ad Sacramentorum administrationem ceremonias, præter eas quibus essentia Sacramentorum continetur; eas autem ceremonias esse adhibendas, quæ in scripturâ habent vel mandatum, vel exemplum, videlicet pro imitatione commendatum; quin & posse Ecclesiam de iis, quæ habentur in scripturis, certum ordinem & modum aliquem statuere, quo nimirum observandæ sint, ne oriatur confusio. Etsi autem insufficientes hæc videri possit enumeratio partium sententiæ Evangelicorum de Sacramentorum ceremoniis, grata tamen est hæc adversarii confessio, ne videlicet omnes videamur contemnere ceremonias in Ecclesia olim usitatas, quibus mediam servare viam in hæc etiam quæstione videtur tutissimum, ex unâ nimirum parte fugientibus eorum austeritatem, qui omnes omnino Ceremonias contemnunt, in defectu peccantes; ex alterâ autem è contrario eorum nimiam facilitatem, qui omnes admittendas censent, sub certâ quâdam Divini cultus specie commendatas, in excessu peccantes. Quamvis etiam existimet Bellarminus, injuriam fieri Doctoribus Papæis, dum multa in ceremoniis eorum ab Evangelicis dicit reprehendi, quæ mendaciâ tantum sint, non dogmata; ex subjectis tamen ab eo diversis sex propositionibus, quibus Ecclesiæ Romanensis doctrinam complexus est, adparet, multum eos hic etiam ab orthodoxæ antiquitatis sententiâ discessisse, in primis quod Augustini auctoritatem attinet, quæ hic quam maximè ex instituti ratione attenditur. Nam quod aliquas ex ceremoniis Sacramentalibus *vim habere spiritualem* scribit, quod etiam insuper statuit, *posse Ecclesiam novas instituere ceremonias, non quidem ad impium justificandum, sed tamen ad alios effectus spirituales; & quod instituta ab Ecclesiâ ceremonie non possint omitti sine peccato, imò quod ceremonie non sint res indifferentes, sed utiles, meritorie, & pars quædam cultus divini*, præter quia & contra sensum & mentem antiquorum Ecclesiæ Doctorum, adeoque & Augustini dicuntur & defenduntur, occurrunt quidem hic & ibi in dictarum Bellarmini propositionum explicatione aliqua veterum, & hinc etiam Augustini testimonia, quæ tamen, dum de hujus & illius in specie Sacramenti ceremoniis agunt, commodiùs ad speciale eorum examen reservantur. Nunc illud solum Augustini testimonium restat vindicandum, quod eam continet querelam, quâ suo jam tempore aliquos Ecclesiam multitudine ceremoniarum onerasse scripsit, ut tolerabilior ei visa fuerit Judæorum conditio; id enim Bellarminus eripere conatur Evangelicis, observans, *Augustinum loqui de ceremoniis, quas privati homines & Muliercule imprimis sibi met ipsis impositæ sint.* Ut quid de ipso Augustini testimonio & Bellarmini responso sit habendum, lectori constat, ex laudatâ & antecedente ejus Epistolâ quædam repeti debent multum profutura. In priori quidem interrogatus à Januario sanctus Pater de ceremoniâ quâdam Sacramentali Eucharisticâ postquam ipsos ritus Sacramentales novæ legis tanquam extra omne dubium idèò, quia ab ipso met Christo præscriptos commendavit observandos, verbis ad præcedentem Controversiam laudatis & contra Bellarminum vindicatis, duplex adhuc ceremoniarum Ecclesiasticarum genus descripsit, inque sequentes duas divisit classes; *illa quæ non scripta, sed tradita custodimus, quæ quidem toto terrarum orbe observantur, dantur intelligi vel ab ipsis Apostolis, vel plenariis Conciliis, quorum est in Ecclesiâ auctoritas saluberrima, commendata atque statuta retineri, sicut, quod Domini Passio, & resurrectio & Adcensio in cælum, & Adventus de cælo Spiritus Sancti, anniversariâ solennitate celebrantur, & si quid aliud tale occurrit, quod servatur ab universa, quacunque se diffundit, Ecclesiâ.* Alia verò, quæ per loca terrarum regioneq; variantur, sicut est, quod alii jejunt Sabbatho, alii verò non; alii quotidie communicant corpori & sanguini Dominico, alii certis accipiunt diebus; alibi nullus intermittitur dies, quo non offeratur, alibi Sabbatho tantum & Dominico, alibi tantum Dominico, & si quid aliud

Epist. 119.
cap. 19.

Q 9 2

aliud

„ aliud hujuscemodi potest animadverti, totum hoc genus rerum liberas habet observa-
 „ tiones, nec ulla est in his melior gravi prudentique Christiano disciplina, quam ut eo
 „ agat modo, quo agere viderit Ecclesiam, ad quamcunque forte devenit. Quod enim
 „ nec contra fidem, nec contra bonos mores injungitur, indifferenter est habendum, &
 „ pro eorum inter quos vivitur, societate servandum. *Et ne sanctus Doctor solus ita sen-*
 „ *sisse videatur, ad Ambrosii consensum & auctoritatem provocat, sequentem memorans de*
 „ *eo & matre historiolum: Mater mea mediolanum me secuta, invenit Ecclesiam Sabba-*
 „ *tho non jejunantem. Cœperat perturbari & fluctuare, quid ageret, cum ego talia*
 „ *non curabam? Sed propter ipsam consului hanc de re baptisimi memoria Virum Am-*
 „ *brosum. Respondit, se nihil docere me posse, nisi quod ipse faceret, quia si melius nos-*
 „ *set, id potius observaret. Cumque ego putassem, nullâ ratione reddita, solâ autho-*
 „ *ritate suâ voluisse nos admonere, ne Sabbatho jejunarem, secutus est, & ait mihi:*
 „ *Cum venio Romam, Sabbatho jejuno; cum hic sum, non jejûno. Sic etiam tu, ad quam*
 „ *forte Ecclesiam veneris, ejus morem serva, si cuiquam non vis esse scandalo, nec quicquam*
 „ *tibi. Hoc cum Matri renuncialem, libenter est amplexa. Ego autem de hac sen-*
 „ *tentiâ etiam atque etiam cogitans ita semper habui, tanquam cœlesti eam oraculo su-*
 „ *scepissem. Senti enim sæpè dolens & gemens, multas infirmorum perturbationes fieri*
 „ *per contentiosam quorundam fratrum obstinationem & supersticiosam timiditatem,*
 „ *qui in rebus hujusmodi, quæ nec scripturæ sanctæ auctoritate, nec universalis Ecclē-*
 „ *siæ traditione, nec vitæ corrigendæ utilitate ad certum possunt terminum pervenire,*
 „ *tantum quia subest qualiscunque ratiocinatio cogitantis, aut quia in suâ sic ipse consu-*
 „ *vit patriâ, aut quia ibi vidit, ubi peregrinationem suam, quo remotiorem à suis, eo do-*
 „ *ctiorem putat factam, tam litigiosas excitant quæstiones, ut, nisi quod ipsi faciunt, nihil*
 „ *rectum existiment. In posteriori ad eundem Ianuarium Epistolâ de eadem quæstione hæc*
 „ *notatu & quam-maximè observatu digna habet Doctor augustus: Miror, quid ita vo-*
 „ *lueris, ut de iis, quæ variè per diversa observantur loca, tibi aliqua conscriberem; cum*
 „ *& non sit necessarium, & una in his saluberrima regula sit retinenda, ut quæ non sunt*
 „ *contra Fidem, nec contra bonos mores, & habent aliquid ad exhortationem vitæ*
 „ *melioris, ubicunque institui videmus, vel instituta cognoscimus, non solum non im-*
 „ *probemus, sed laudando etiam & imitando sectemur, si aliquorum infirmitas non ita*
 „ *impedit, ut amplius sit detrimentum: Si enim eo impediatur modo, ut majora studiorum*
 „ *lucra sint speranda, quàm detrimenta calumniatorum metuenda, sine dubitatione*
 „ *faciendum est, maxime illud, quod etiam de scripturis defendi potest. Et post aliqua:*
 „ *Hoc nimis doleo, quia multa, quæ in Divinis libris saluberrima sunt præcepta, minus*
 „ *curantur, & tam multis præsumtionibus sic plena sunt omnia, ut gravius corripitur, qui*
 „ *per octavas suas terram nudo pede tetigerit, quàm qui mentem violentiâ sepelive-*
 „ *rit. Omnia itaque talia, quæ neque sanctarum scripturarum auctoritatibus conti-*
 „ *nentur, nec in Conciliis Episcoporum statuta inveniuntur, nec universæ Ecclesiæ con-*
 „ *suetudine roborata sunt, sed diversorum locorum diversis moribus innumerabiliter va-*
 „ *riantur, ita ut vix, aut omninò nunquam inveniri possint causæ, quas in eis influen-*
 „ *dis homines sunt secuti, ubi facultas tribuitur, sine ullâ dubitatione existimo resecanda.*
 „ *Quamvis enim neq; hoc inveniri possit, quomodo sint contra fidem; ipsam religionem*
 „ *tamen, quam paucissimis & manifestissimis celebrationum Sacramentis Misericordia*
 „ *DEI liberam esse voluit, servilibus premunt oneribus, ut tolerabilior sit conditio Jude-*
 „ *orum, qui etiam si tempus libertatis non agnoverint, legalibus tamen sarcinis, non hu-*
 „ *manis præsumtionibus subjiuntur. Sed Ecclesia DEI inter multam paleam, multa-*
 „ *que Zizania constituta multa tolerat, & tamen quæ sunt contra Fidem vel bonam vi-*
 „ *tam, non adprobat, nec tacet, nec facit. Hæc Augustini & Ambrosii monita, à Gra-*
 „ *tiano etiam Juri Canonico inserta, multum hodiè possunt inservire, ubi de Ceremoni-*
 „ *arum Ecclesiasticarum inter Evangelicos varietate agitur, ut potè quæ non rarò & sim-*
 „ *plicioribus rerum inexpertis, & qui externa magis, quàm interna solent attendere, alicu-*
 „ *jus scandali causam præbent, dum hic & ibi non omnia iisdem in Ecclesiâ ritibus agi vident,*
 „ *& hostes insuper à diversitate ceremoniarum ad disensum in ipsis Fidei capitibus incon-*
 „ *sequenter nimis argumentari faciunt, imò, quod experientiâ constat, Apostate etiam*
 „ *non rarò hanc discessus sui ab Evangelicorum cœtibus ansam audeant prætexere, quod*
 „ *cultus publici rationem non ubi vis eandem observaverint, rem hanc non nisi suspectam*
 „ *& causâ non adeò bonæ indicinam putantes; quod omne scandalum facili operâ posset*
 „ *evitari, si hæc sancti Patris augustissimi que Doctoris hausta ex ore Ambrosii monita & o-*
 „ *racula*

Facula ad animum vocarentur, idque etiam debitam cum applicatione observaretur, quod celebris hodie scriptor adversariæ partis, *Honoratus Fabri*, in rem hanc satis accommodatè scripsit: *Quod pertinet ad Sacros ritus, non nego, aliquos fuisse mutatos, pro diversis temporum ratione. Cum enim usus illorum liber Ecclesiæ sit relictus, non video, cur diversos diversis temporibus præscribere nequeat. Nempe, dum maneat integra Divinarum, quas Christus reliquit nobis, institutionum substantia, quidam exterius quasi indumentum, prout ratio postulat, aliquando mutetur?* Et si enim verba hæc de diversitate ceremoniarum quoad circumstantiam temporis agant, aptissimè tamen ad circumstantiam loci etiam referri possunt, imò debent juxta monitum *Ambrosii*, quod Augustinus oraculi instar se habuisse & *Matri* scandalum aliquod super diversitate ceremoniarum Ecclesiæ *Mediolanensis* & *Romanæ* patienti commendasse scripsit. Neque *Papæ* in specie habent, ut de diversitate ceremoniarum inter *Evangelicos* conquerantur, dum modò doctrinæ ejusdem systema integrum maneat, ipsis de cætero tantis ceremoniarum in orthodoxâ Antiquitate ignotarum cumulis simpliciorum animos obruentibus, ut plus de illarum, quam legum divinarum observatione esse solliciti cogantur, ac multo rigorosius puniantur, qui illas, quam has transgrediuntur, quod Augustinus quoque inter sui temporis gravamina non immeritò retulit, ac hodiernum ob *Pharisæismum* hunc à *Christo* etiam graviter castigatum, omnes in Ecclesiâ *Papæ-Romanâ* locos occupantem, referri ante omnia debeat & possit. Et nihili est omnino, quod *Bellarminus* objicit vel excipit, ne querela Augustini locum habeat aut ad hæc tempora commode accommodari possit, loqui cum de ceremoniis, quas homines privati, & muliercula in primis, sibi in ipsis imposuerint; cum integer Augustini textus apertissimè ostendat, agere eum de ceremoniis in quavis Ecclesiâ particulari publicis & publicâ consuetudine receptis. Laudatos equidem modò scriptor adversarius rem hanc sequenti modo studet emollire: Scio, non nullas superstitiones à non-nullis imprudenter induci, captatâ scilicet occasione ab aliquo ritu sacro. Scio, non nulla per simplicitatem admisceri, quæ aliqua indigerent emendatione. Sed aliquid simplicium pietati indulgendum, præterquam quod id sacris ritibus tribuendum non est, quod à non-nullorum imprudentia & simplicitate profectum est. Sed valde dubito, an emplastrum hoc vulnere curando aptum sit & idoneum, & num indulgentia hic circa supersticiosam simplicitatem & imprudentiam, quæ utramque, ut notum est, paginam implet, locum habere possit; præterquam, quod non pauci ritus superstitioni, quibus animi simpliciorum occupantur, & quorum incongruentiam ob stuporem & imprudentiam non advertunt, publicâ autoritate & longâ consuetudine sint recepti, & eo quidem cum Elogio, quod idem scriptor post alios non veritus est eis in genere nullis planè exceptis adscribere: *Vnum adfero, nullum esse ritum ab Ecclesiâ Romanâ toti Ecclesiæ præscriptum, qui cum rectâ ratione (cur non cum Verbo DEI & analogiâ Fidei?) non consentiat.* Et iterum: *Id unum adfero, nullum esse, modo administratum rectè, qui ad religionem DEI, cultum non inducat.* Atqui & gentilium ritus & ceremoniarum ad aliquam religionem Dei que cultum homines induxerunt. Hic autem non sermo est de quacunque religione vel qualicunque cultu DEI, sed de religione verâ & salvificâ, eoque DEI *Trinivius* cultu, quem in verbo nobis revelato clarè satis indicatum habemus, aque Ecclesiâ antehac orthodoxâ, per aliquot seculâ, inter gravissimas tam ab hereticis, & schismaticis, quam à Tyrannis persecutiones, DEI ejusdem gratiâ conservatum scimus, ad quem nos operâ Reformationis, *Lutheri* cœliq; animati ministerio cœptæ & hætenus per successores continuatæ reductos esse, non immeritò gloriamur, Deoque soli debitas pro insigni hoc beneficio agimus gratias, adnexo hoc ad eundem voto, ne ad pristinam superstitionem & supersticiosam simplicitatem, quin & damnabilem imprudentiam redire nos patiatur, postquam femel hoc Jugum excussimus, adque libertatem Christi merito partam & comparatam vocati sumus, valere jussis, non tantum umbris *Judaismi*, sed & illis à *Gentilismo* ceremoniis, quas omninò negare non potuit *Bellarminus*, hoc solum prætendens, idem antehac Christianis objecisse *Manichæos* apud Augustinum, & per instantiam arguens, si argumentum hoc aliquid valeret, *Baptismus* etiam & cæna Domini deberent tolli, cum gentiles etiam usi fuerint *Baptismo*, suos *Mithræ* sacris imitantes, & *Panis Sacramentum* celebraverint, *Tertulliano* in de præscriptionibus teste, *Judæis* quoque frequentibus per aquam expiationibus ex lege præscripta utentibus, quibus & olim non defuerint *Panes propositionis*: neque etiam debere mirum videri, si ceremoniæ Romanensis Ecclesiæ aliquam cum *Judaicis* & *Gentiliis*

lium ritibus habeant similitudinem, cum Iudaici fuerint figura rerum futurarum, & Diabolus tanquam simia DEI semper imitari fuerit conatus Iudaicos ritus à DEO institutos, Tertulliano ibidem id observante. Licet autem in externis (Sacramentorum & Divini cultus) Symbolis aliqua sit similitudo inter Ecclesia Papæo-Romanensis & Gentilium Iudaorumque ritus, absolute tamen esse maximum discrimen, cum à sine & intentione sumant externe actiones speciem suam. Addit pro uberiori explicatione Bellarminus, ritus gentilium fiebant ad cultum Dæmoniorum, nostri autem fiunt ad colendum verum Deum. Ideo tantum interest inter illos & nostros, quantum inter sacrum & sacrilegium, quantum inter pietatem & impietatem, quantum inter Deum & Diabolum; nam sacrificia etiam erant eadem gentilium & Iudaorum, & tamen illa erant idololatrica, ista autem pia & religiosa. Et ita Bellarminus dicit Augustinum respondere Manichæis, atque hunc in modum hodie Evangelicis etiam responderi debere, Romano-Papæis communionem aut potius mutationem ceremoniarum Ecclesiasticarum è Judaismo & Gentilismo objicientibus. Videamus, an verè res ita habeat, & an Bellarminus Augustini responsum ad Manichæorum adulationem sincerè per omnia expresserit? Adulationem fausti Manichæorum nomine contra Christianum factam Augustinus verbis exhibet sequentibus: Vos, qui desci-

lib. 20. c. 4.

scitentes à gentibus, Monarchie opinionem primò vobiscum divulgastis, id est, ut omnia creditis à DEO; Sacrificia verò eorum vertistis in Agapas, idola in Martyres, quos votis similibus colitis; defunctorum umbras vino placatis & dapibus, solennes gentium dies ut Calendas & solstia, celebratis cum ipsis, de vitâ cerè mutastis nihil. Estis sanè schisma, à matrice suâ diversum nihil habens, nisi conventum. Partem hujus adulationis supra etiam habuimus, ubi in specie de votis ad sanctos fuit actum, cum addito Augustini responso, quod plenius nunc exhiberi debet. Notandum verò id, quod Bellarminus non observasse videtur, Augustini responsum ad hanc fausti adulationem non proximè subungi, sed post multa demùm capita sequi; idque bipartitum esse, id est, non tantum retorqueri adulationem in adulatores, sed etiam removeri eam ab adulfatis. Ita autem vindex veritatis Christianæ augustissimus: *Discat Faustus, vel illi potius*, qui eus delectantur literis, Monarchie opinionem nos ex gentibus non habere, sed gentes non ulque adeò ad

cap. 19. & seqq.

„ qualiscunque natura. Vos autem & in eo, quod eis similes estis, vani estis; & in eo, quod
 „ eis similes non estis, peiores estis. Ad hoc enim cum ipsis Monarchiam non creditis,
 „ quod illi verum credunt, ut ipsius DEI unitus substantiam expugnabilem corruptibili-
 „ lemque credatis, quod est impiæ vanitatis. In pluribus autem diis colendis doctrina
 „ Dæmoniorum mendaciloquorum illis multa per fusa fit idola, vobis multa phantasma-
 „ ta. Nec sacrificia eorum vertimus in Agapas, sed sacrificium illud intelleximus, dicen-
 „ te Domino, *Misericordiam volo, quàm sacrificium.* Agapæ enim nostræ pauperes pa-
 „ scunt, sive frugibus, sive carnibus. Pascitur enim creatura DEI de creatura DEI, que
 „ hominis dapibus congrua est. Vobis autem quia Dæmonia mendaciloqua peruale-
 „ runt, non ad regendam carnem, sed ad exercendam blasphemiam, abstinere à cibus,
 „ quos Deus creavit ad percipiendum cum gratiarum actione &c. ingrati (summo) creato-
 „ ri, & pro largis ejus beneficiis, sacrilegas retribuentes injurias, quoniam plerumque in
 „ Agapis carnes etiam pauperibus erogantur, misericordiam Christianorum similem di-
 „ citis paganorum sacrificiis, quorum non nullis in hoc quoque similes estis. Propterea
 „ enim nefas habetis pecora occidi, quia humanas in ea revolvi animas arbitramini,
 „ quod in quorundam gentilium Philosophorum libris invenitur, quamquam à posteriorio-
 „ ribus aliter intellectum esse dicatur. Verum in hoc etiam multò deterius erratis. Illi
 „ enim in pecore timuerunt trucidare proximum suum, vos verò DEUM vestrum, cujus
 „ membra esse etiam pecorum animas arbitramini. Nam quod hinc etiam nobis calu-
 „ mniatur faustus, quod iremorias Martyrum honoramus, in hoc dicens Idolanos con-
 „ vertisse; non tam me movet, ut huic calumniæ respondeam, quam ut ostendam,
 „ ipsum faustum calumniandi studio ab ipsius etiam Manichæi vanitatibus exorbitare
 „ voluisse, & in vulgarem atque Poëticam paganorum opinionem, à quibus alienissi-
 „ mum se cupit videri, nescio, quò modo, incautum incidisse. Cum enim dixisset nos
 „ vertisse Idola in Martyres, quos votis similibus colitis, inquit, defunctorum umbras
 „ vino placatis & dapibus; sunt ergò umbræ defunctorum? Nunquam hoc audi-
 „ vimus in vestris sermonibus, nunquam in literis legimus; imò talibus contradicere
 „ soletis opinionibus, adferentes, animas mortuorum magis minusve purgatas, aut
 „ in revolutiones ire, aut in aliquas graviore penas, bonas autem in naves imponi,
 „ & in

& in Cœlo navigantes transire hinc in illud phantasma terræ luminis, pro quâ pu-
gnando perierant; & ita nullas animas circa suorum corporum sepulchra detineri.
Unde igitur umbræ defunctorum? quæ substantia earum? quis locus. Sed male-
dicendi cupiditate Faustus, quid profiteretur, est oblitus, aut fortè dor-
mitans umbras somniando dictavit, nec, cum sua legeret verba, evigilavit. Po-
pulus autem Christianus memorias Martyrum religiosâ solennitate concelebrat &
ad excitandam imitationem, & ut meritis eorum confocietur atque orationibus
adjuvetur; ita tamen, ut nulli Martyrum DEO, quamvis in memorias Marty-
rum, constituamus Altaria. *Cætera, quæ sequuntur, loco supra citato possunt legi. Post*
aliqua addit: Qui dicit, nihil nos mutasse de moribus gentium, nesciens est, quid
loquatur. Cum enim iustus ex fide vivat, finisque præcepti sit charitas de corde
puro, & conscientia bonâ, & fide non fictâ; maneatque ad confirmandam fide-
lium vitam tria hæc, fides, spes, charitas; unde fieri potest, ut pares cum ali-
quo mores habeat, qui hæc tria cum illo paria non habet? Qui enim aliud cre-
dit, aliud sperat, aliud amat, necesse est, ut aliter vivat. Et si usus quarundam
rerum similis esse videtur nobis cum gentibus, sicut cibi & potus tectorum, ve-
stimentorum, lavacrorum, & qui ex nostris conjugalem vitam gerunt, hæreditan-
ducendarum & habendarum, filiorum gignendorum, nutriendorum, hæreditan-
dorum; longè tamen aliter his rebus utitur, qui ad alium finem refert usum earum,
& aliter, qui ex his DEO gratias agit, de quo prava & falsa non credit. Sicut
enim in ipso errore vestro, cum eo pane vescamini, quo cæteri homines, & fru-
ctibus vivatis & fontibus, lanâ & lino similiter texto amiciamini, nec tamen in his
parem ducitis vitam, non aliud edendo, aut bibendo, aut induendo, sed aliud sen-
tiendo & credendo, & ad alium finem ista omnia referendo, finem scilicet erroris
vestri atque vanitatis; ita nos & in his & in aliis, quæ similiter sumimus, non simi-
liter vivimus cum gentibus, easdem res non ad eundem finem referendo, sed ad
finem legitimi divinique præcepti &c. Ultima hæc Augustini verba non adposuif-
sem, utpotè quæ præsentis instituto non adedò multum infervire videntur, nisi iisdem
in eodem negotio observassem uti *Johannem Filescum*, Parisiensem Theologum, Select. lib.
2. pag. 163.
scqq.
qui insuper alia quatuor testimonia ex Augustino commendat, quibus adulationem
de mutatione ceremoniarum è gentilismo inprimis repellere studuit, utut frustra &
in vanum. Primum est: *Hoc prætereundum non est, quod Templum, Sacerdotes, sa-*
crificia & alia quæcumque ad hæc pertinentia, nisi uni vero DEO deberi nosset Dii falsi,
hoc est, Demones, qui sunt Angeli prævaricatores, nunquam hæc sibi à cultoribus suis,
quos decipiunt, expetiissent. Secundum: *Pagani diis suis edificarunt Tempia & sta-*
tuerunt aras, & Sacerdotes instituerunt, & sacrificia fecerunt. Nos autem Martiri-
bis nostris non Tempia, sicut diis, sed memorias, sicut hominibus mortuis, quorum spiri-
tus apud DEVM vivunt, fabricamus; nec ibi Altaria erigimus, in quibus sacrificemus
Martyribus, sed uni DEO & Martyrum & nostro immolamus sacrificium. Et paulò
post: *DEO non ipsis sacrificat Sacerdos, quamvis in memoriâ eorum, quia DEI Sa-*
cerdos est, non illorum; ipsum verò sacrificium corpus est Christi, quod non offertur ipsis,
quia hoc sunt & ipsi. Tertium: *Superstitiosum est, quidquid ab hominibus est insti-*
tutum, pertinens ad faciendâ idola & colenda, vel ad colendam creaturam, partemve
creature ullam, sicut DEVM. Et de hoc Augustini testimonio observat *Filescus*, si
nihil aliud occurreret, quod Ceremoniarum iniquis reprehensoribus posset re-
poni, illud cuique moderatori sufficere arbitraret. Quis enim, inquit, in Cere-
moniis nostris ab Ecclesiâ institutis & probatis aliquid perfimile deprehendat, nisi
meris calumniis & mendaciis fidem omninò adhibendam adfirmet? Quartum de-
indè subjungit testimonium, quo sanctum Patrem totum hoc de gentilium imi-
tatione *argumentum lepidè & acutè scribit* explanare: *Nos non pro-*
pter superstitionem profanorum debemus Musicam fugere, si quid inde ad intelligendas
S. Scripturas utile potuerimus rapere, nec ad Theatras illorum nugæ converti, si aliquid
de Citharis & organis, quod ad spiritualia valeat capiendâ, disputemus. Neque enim & lite-
ras discere non debuimus, quia earum repertorem dicunt esse Mercurium; aut quia Iustitia
Virtutisque Tempia dedicarunt, & qua corde sunt gestandâ, in lapidibus adorare maluerunt,
propterea nobis Iustitia virtusque fugienda est. Imò, quisquis bonus verusque Christianus
est, Domini sui esse intelligat, ubicumque invenerit, Veritatem, quam confitens & agno-
scens etiam in literis sacris, superstitiosa repudiet figmenta, doleatque homines atque ca-
veat

veat, qui cognoscetes Deum, non ut Deum glorificaverunt aut gratias egerunt. Addit Filescus, Locus hic non otiose & perfunctorie legendus mihi videtur, ut potest, qui ad Questionem, quæ de agitur, & explanandam & illustrandam conferat plurimum. Si enim veritas, ubicunque reperitur, seu apud gentiles, seu apud alios, DEI esse dicatur; non minus ejusdem esse dicitur, quidquid actum fuerit & institutum, quod suapte naturam unius Divini Numinis honori congruere videatur, licet voluntate hominis prævã creaturæ potius, quam DEO tributum sit. Neque contentus his quatuor prolixioribus, duo adhuc breviora ex eodem Augustino subnectit. Prius: *A quoquinque verum dicitur, illo donante dicitur, qui est ipsa veritas.* Posterius: *Luculentis ingenio non desit resplendentia veritatis.* Illud verò præcipuum esse putat, quod scripsit: *Nonne cum Moysè DEVS loquebatur, & tamen consilium regendi atque administrandi tam magni populi à Socero suo, alienigena scilicet homine, & maxime providus & minime superbus accepit? Nonne enim vir ille, ex quacunque anima verum processisset consilium, non ei, sed illi, qui est veritas, incommutabili DEO tribuendum esse.* Sed fallitur & Bellarminus & Filescus, & quicunque existimant, his augustissimi Doctoris Patrisque sancti testimonio depelli posse de mutatione ceremoniarum à Gentilismo adulationem. Si enim omnia & singula hæc Augustini loca à propriis examinarentur sedibus, manifestum fieret, parum, si non planè nihil ea ad præsens institutum conducere. Status enim Controversiæ non in eo versatur, an nihil omnino boni Gentiles sciverint vel habuerint, id enim negare, esset legem naturæ omnium cordibus Apostolo doctore inscriptam negare, Deumque adulare, quod gentibus nihil omnino de suã cognitione reliquum fecerit, eosque planè & in totum deseruerit. Neque id etiam venit in questionem, an Gentiles Sathanam instigatore à Judaismo aliquas mutari sint ceremonias, est enim id etiam extra omne dubium, publicisque scriptis Evangelicorum quoque studio prolixissime ostensum. Verum hoc est, quod hic quam-maximè urgetur, an licitè à Gentilismo ceremonie in Ecclesiam ad Trinum DEI cultum sint translatae, iisque verus & unus ritus colatur DEUS, quibus, non dicam Deatri & Idola, sed ipse Sathan per ea & in eis fuit cultus & adoratus? Notum est enim, quã sollicitudine & curã antehac caverint Christiani, ne quid à Gentilismo, quem ad Evangelium de Christo vocati deseruerunt, impari adhereret. Notanter id ad Tertullianum seculo antecedente B. Rhenanus in argumento libri de Coronâ Militis sub initium observavit, scribens: *In ipsis Christiana Fidei visis, quia paulatim Ethnicis nostris adjungebant, opus omnino fuit, ut à profanis Gentilium ceremoniis caverent, qui Christo dedissent nomen. Itaque non solum ab his temperandum fuit, quæ manifestam præ se ferrent impietatem, sed etiam ab illis, quæ possent in differentia vocari, hoc est, neque bona, neque mala, partim ne quisquam infirmior ex Christianis offenderetur, partim ne Ethnicis in suis confirmarentur erroribus, dum rectius putant, quod à Christianis etiam observari vident.* Et quia Faustum supra Christianis observationem quoque dierum apud gentiles solemnium, ut Calendarum & Solstitiorum objecisse vidimus, hinc prætermitti non debet, quod ea de re graviter alibi monuit Augustinus: *Quis estimaret, quàm magnum sit peccatum, dies observare, & menses & annos & tempora, sicut observant, qui certis diebus, sive mensibus sive annis volunt vel nolunt aliquid inchoare, eò quod secundum vanas hominum doctrinas fausta vel infausta existiment tempora, nisi hujus mali magnitudinem ex Apostoli amore pensaremus, qui talibus ait: Timeo, ne forte sine causa laboraverim in vobis. Quam Apostoli sententiam alibi latius & ex professo tractans Augustinus, ubi non de Judæis, sed de gentilibus etiam intelligi posse ostendit, ne quid præscribere videatur, addidit: *Eligat lector, utram volet sententiam, dummodo intelligat, ad tantum anime periculum pertinere superstitionas temporum observationes, ut huic loco subiceret Apostolus, Timeo, ne forte sine causa laboraverim in vobis, id quod Author Notarum ad Jus Canonicum, ubi Gratianus utrumque hoc Augustini testimonium adduxit, ex eodem non malè observavit. Quorsum pertinet ille etiam locus, qui sub Augustini nomine in eodem Jure Canonico verbis legitur sequentibus: *Non observetis, dies qui dicuntur Aegyptiaci, aut Calendarum Ianuarii, in quibus Cantilena quedam, & comessationes, & dona ad invicem donantur, quasi in Anni principio, boni sati augurio, aut aliquot menses, aut tempora, aut dies, Annos, aut luna solisque cursum, quia qui has aut quascunque Divinationes, aut fata, aut auguria observat aut attendit, aut consentit observantibus, multaverit & sine***

Epist. 28.
& 52.Præf. ad
libr. de
Doctr.
Christ.vid. Dilh.
Disput.
Tom. II. p.
162. &
seqq.Enchir. ad
Laur. cap.
79.

Galat. 4.

cap. 27.
qu. 7.

et sine causa, magis ad sui damnationem, quam ad salutem tendit. Hæc si cum antecedentibus Augustini testimoniis conferantur & probè ponderentur, adparet inde, Augustinum adulationes Fauſti & Manichæorum contra Christianos partim in aduersarios reſtorſiſſe, ut à principio ſtatim monui, partim Chriſtiani à Gentilibus mutuo ſumſiſſe videri poſſunt, utpote omnibus modis mores Gentilitios in communi etiam vitâ fugientes. Alia autem planè ratio eſt illius aduſationis, quâ hodiè Romano-Papæi accuſantur, quod plures in cultu publico Ceremoniâ à Gentilibus mutuo acceperint utpote quam tantum abeſt, ut à ſe depellere conentur, ut potius illam mutuacionem omnibus modis ſtudeant defendere, oſtenſum id eſt antehac juſto Nicolai Hunni, Theologi laborioſiſſimi pariter & judicioſiſſimi commentario non ita pridem recenter edito de Apoſtaſi &c. Et referri huc debet, quod de opere *Singularium Martini de Roa*, itidem nuper modò Lugduni in Galliis reſcuto *D. Doſſcheus*, Præceptor deſideratiſſimus iudicavit, *Authorem hunc in hiſce Singularibus ſuis in eo totum eſſe, ut Chriſtianos, quos vocat, ritus ex Ethnicismo deriuet.* Nimirum quanto olim ſtudio Sathanas DEI ſimiaritus populi Judæorum ſuis commendavit cultoribus, quantâ poſtmodum ſollicitudine Apoſtolorum ductu veteres Chriſtiani auerunt, ne quid fermenti conuerſis è Gentiliſmo adhæreat, de quâ teſtimonium præbere poſſunt laudatæ Auguſtini contra Manichæorum aduſationes Vindiciæ; tanto fervore è contrario hodiè defenduntur ceremoniæ, ut vocantur, Eccleſiaſtica, quas è Gentiliſmo mutuatas non inſiciantur, ſed agnoſcunt & pro eis tanquam pro Aris & foris pugnant Doctores Papæi, in hoc etiam à ſinceritate Auguſtiniâ quam-maximè recedentes. Et hæc quidem de Ceremoniis occasione teſtimonii illius Auguſtiniâ contra Bellarminum hætenus vindicati dicta poſſent ſufficere, niſi unicum adhuc reſtaret, hic non omninò prætermittendum. Nimirum ad cæteras in Eccleſiâ Papæo-Romanâ ceremonias reſert Bellarminus etiam Latini Idiomaticis in Sacramentorum adminiſtratione uſum, hanc de eo faciens poſt alias propoſitionem: *Sapientiſſimè inſtitutum eſt, ut in Eccleſiâ latinâ latinè Sacramenta adminiſtrentur.* Non repeto, quæ ſuprà de editionibus Bibliorum vulgatis ex Auguſtino contra Bellarminum obſervavi, huc etiam omninò pertinentia. Illud tantum noto, Bellarminum non potuiſſe huius ſuæ Propoſitionis veritatem ullo antiqui Doctoris, adeò nec Auguſtini etiam autoritate firmatam lectori ſiſtere, recentioribus *Iſidori, Alcuini, Amalarii, Rabani, Strabonis, Micrologi, Ruperti, Thomæ VValdenſis*, qui de diuinis in Eccleſiâ officiis ſcripſerunt, nominibus contentum, eo quemet ipſo iterum de novitate huius ſuæ propoſitionis & contenti in eâ dogmatis domeſticum teſtem & ingenuum confeſſorem. Benè antehac, ut & aliàs non ſemel, ſcriptor ſeculi antecedentis maximi in multi iudicii, *Georgius Caſſander*, in deſenſione libelli de officio pii Viri: *optandum videtur, ut juxta Apoſtolicum mandatum & priſcum Eccleſiæ morem in publicis Eccleſiæ precibus, cantionibus & lectionibus, quæ populi cauſa ſuſcipiuntur, populi quoque ratio aliqua habeatur, neque in totum & perpetuò ab omni Communionis precum & lectionum diuinarum vulgus fidelium arceatur. Maniſta ſunt Pauli verba, non intelligi poſſe, quod dicitur, niſi per linguam ſignificantem exprimas ſermonem; & cum, qui ob imperitiam, quod dicitur, non intelligit, fieri non poſſe, ut ad alterius gratiam actionem Amen reſpondeat. Et oraculum illud, cuius monitu Pontifex Romanus cum Senatu Cardinalium genti Sclavorum conceſſiſſe dicitur, ut Patriâ linguâ in Sacris operandis uterentur, ad omnes Chriſtiani nominis gentes pertinere videtur.* Omnis ſpiritus laudet Dominum, & omnis lingua conſiteatur. Et *Thomas Cajetanus*, Vir haud dubiè doctiſſimus & acutiſſimus alicubi ſcripſit, melius eſſe ad edificationem Eccleſiæ, orationes publicas, quæ audiente populo dicuntur, linguâ vulgari in Eccleſiâ dici, quam Latinâ; idque, cum à quibuſdam reprehenderetur, reſpondit ſe fundiſſe ſuper doctrinâ Pauli. In margine editionis Pariſinæ additur: *Huius Voto ſuffragatur Erasmus*, de modo orandi, ſcribens: *Optandum eſſet, ut totus cultus diuinus linguâ toti populo notâ perageretur, quem ad modum olim fieri conſuevit, omniaque ſic explanatè diſtinctè que ſonarent, ut ab attentis poſſent intelligi.* Id quod huic Quæſtioni omnio fuit addendum.

De Miſſâ,
cap. 12. §.
31. p. 341.

Oper. pag.
m. 265.
Edir. Pariſ.

1. Cor. 14.